

Norka Machiedo Mladinić

TRAGOM NAJVEĆE PREDRATNE PRIVATNE ZBIRKE UMJETNINA U DALMACIJI

Na kraju splitske obale, u nekadašnjoj kući obitelji Tartaglia, na nadograđenom trećem katu, nalazila se u razdoblju između dva svjetska rata najveća zbirka umjetnina u Dalmaciji.

Njen vlasnik dr Ivo Tartaglia (1880—1949), već kao student prava bio je veliki poklonik umjetnosti. Rano je pokazao svoju zrelost i dobro poznavanje likovne umjetnosti i književnosti. Čitao je nova djela, posjećivao izložbe i kazališne predstave ne samo da bi se upoznao djelima već da bi o njima pisao i obavijestio javnost. Njegova naklonost prema lijepoj riječi i likovnim djelima s vremenom je sazrijevala i našla nove mogućnosti iskazivanja.

Nakon završenog studija prava u Zagrebu, Beču i Grazu te položenog doktorata (1903) vraća se u svoj rodni grad, a prijatelji iz studentskih dana, umjetnici i mislioci, s radošću ga prihvaćaju u svoju sredinu. Sastaju se svakodnevno, raspravljaju i planiraju, a Tartaglia će biti suorganizator svakog kulturnog događaja tadašnjeg Splita.

»Današnje generacije su rezultat probuđene i pobunjene Dalmacije« — napisat će Tartaglia 1909. povodom Prve dalmatinske umjetničke izložbe u Splitu. Tom prilikom bila su izložena djela starijih i već poznatih umjetnika, kao što su Rendić, Bukovac, Medović, Vidović, Rački, ali i djela mladih koji su mnogo obećavali, kao što je Meštrović »umjetnički Titan, koji još nije dosegao svoj vrhunac«, »daroviti« Rosandić, »samouki« Uvodić i »najveće iznenađenje izložbe« Dešković. Tartaglia je član pripremnog odbora izložbe, zalaže se da se izloži što više djela, bodri umjetnike, tumači njihovo stvaralaštvo, istovremeno umjetnost ga sve više prožima, i ona postaje dio njegovog bića. Ljubitelj umjetnosti postaje sakupljač.

Već u 22. godini Tartaglia je kupio svoju prvu sliku. Bio je to diptih Mirka Račkog »Dobra i zla žena«. Na pitanje kako je započeo stvarati svoju zbirku odgovarao je: »Bio sam mlad advokat. Kupio sam sliku uz mjesečnu otplatu od 20 kruna. Veoma sam joj se radovao. Ostalo je došlo samo od sebe. Najprije sam kupovao slike mladih umjetnika. Kasnije, kada su mi prilike dozvolile, kupovao sam i starije slike...« Rukovodio se željom da pomogne mladim umjetnicima i da njihova djela ostanu u Splitu, a kupujući starije slike i predmete umjetničke vrijednosti, želio je sačuvati dokaze bogate prošlosti grada. Tako je nastala zbirka umjetnina kojom se vlasnik s pravom ponosio.

Nije to bila galerija u klasičnom smislu, već stan od jedanaest soba, gdje se živjelo okruženo umjetnošću.

U dugačkom hodniku su sa zida u polumraku gledale madone izduženog lika u sjajnom ornatu, Krist i drugi sveci sa šezdesetak ikona iz kasnog bizantinskog razdoblja. Neke od njih bile su naslikane u dalekom XIII stoljeću.

Biblioteka je bila velika ugodna prostorija na uglu kuće, koja je završavala malim balkonom s kojeg se prostirao pogled na obalu i luku, a gotovo izazivački tik pred vama nalazila se Bajamontijeva fontana, kao da još uvijek prijete narodnjacima. S desne strane dopirali su otkucaji sata sa zvonika crkve svetog Frane. Čitav ugođaj biblioteke nukao je na razgovor. Na velikom tamnom platnu držeći ljudsku lubanju u ruci meditirao je Benkovićev »Sv. Pavao«. Među prozorima visio je razapet na drvenom križu Meštrovićev brončani Krist. Na visokim postamentima, kao čuvari ulaza u radnu sobu, nalazila se glava Marka Marulića i brončana maketa Grgura Ninskog. U uglu sobe bio je spinet, kao da je na trenutak utišao svoj sitni metalni zvuk, a rimska uljanica i dvanaestak mjedjenih i srebrnih fiorentina raznih veličina činilo se kao da će upaliti svjetla minulih stoljeća. Cijelom prostorijom dominirao je najveći od pet bibliotečnih ormara koji je zauzimao čitav zid ove velike sobe. Biblioteka je imala 12.000 knjiga. Među njima nalazile su se inkunabule, primjerci iz djetinjstva tiskarstva, sabrana djela naše i strane književnosti na talijanskom, francuskom i njemačkom jeziku, brojne monografije iz likovne umjetnosti, grafičke mape, rukopisne zbirke, uvezana godišta novina i časopisa. Lako je bilo naći traženu knjigu jer su sve bile katalogizirane na karticama.

U blagovaoni su se nalazila djela: Vidovićeva »Mrtva priroda«, »Ženski portret« majstora Vlahe Bukovca, Meštrovićev reljef »Bijedna Mara« smješten nad kaminom, zatim »Na terasi« i »Vrijes« Celestina Medovića, Uvodićev »Pejsaž Trogira«, Mirkovićev »Angelus« i »Pobjeda«, litografija »Adagio« Ljube Babića, Deškovićev »Pas« i skulptura »Djevojčica«. Najvrednije djelo u toj prostoriji bila je »Bogorodica sa Isusom i sv. Ivanom« rad nepoznatog autora iz XVII stoljeća, slika kojom se domaćin ponosio. Nisu mogle proći nezapažene ni kineske i japanske vaze, predmeti od srebra istančane obrade, fini porculan ili vrijedna engleska i francuska keramika.

Plavi salon je od blagovaonice bio odijeljen samo zavjesama od baršuna. Oko okruglog stolića nalazile su se foteljice u empire stilu. U kontrastu s crnim stupićima vitkih fotelja sjajio se plavi damast naslona. Ispod staklene površine stolića nazirao se fini vez na tilu, a ukusni jastuk i zavjese rukom vezene stapale su se u jednu cjelinu. Pozornost je u toj sobi privlačila velika srebrenica, bogata sadržajem. U njoj je bio izložen francuski servis za 24 osobe što ga je maršal Marmont upotrebljavao za vrijeme svog boravka u Dalmaciji, zatim zbirka medalja i odlikovanja domaćina, predmeti od bjelokosti i figurine majsenskog porculana. Na zidu iz ovalnog okvira gledala je »Sv. Magdalena« i »Sveta obitelj«, slike nepoznatih autora. Tu su se još nalazila djela »Mrtva priroda« Marina Tartaglie, »Glava« Cate Dujšin, »Glava dječaka« Vjekoslava Paraća i »Pas u iščekivanju« Branka Deškovića. U uglovima sobe na crnim posta-

mentima stajale su biste Lava Tolstoja i Ive Tartaglie, djela Ivana Meštrovića.

Soba za muziciranje bila je nešto manja prostorija. Tu se nalazio pianino, kutna garnitura, velika zidna biblioteka i mnogo slika: veliki uljeni portret Eleonore Tartaglia od Scheiderke, crtež domaćina Virgila Meneghella Dinčića, Vidovićeve »Sfinga«, »Barka« i »Split« Uvodićeva »Hvarska luka«, pastel Uzelca »Zamišljena«, »Pejsaži« Šeremeta slike Tomerlina, Joba, Tolićev akvarel i druge.

U sobi na kraju stana, nazvanoj stari salon, nalazila se: salonska garnitura, sekreter u mletačkom baroku, ugaona srebrenica, kao i ostali predmeti pripadali su dalekim prošlim stoljećima. U srebrenicama i na zidu nalazila se zbirka starog oružja: mačevi u skupocjenim srebrnim koricama i pištolji sedefastih drški. I slike na zidovima odgovarale su onom dobu. Bila su to uglavnom djela nepoznatih majstora.

Dnevna soba, spavaća i soba za goste bile su također pune vrijednih djela.

Spomenula sam samo neke slike i kipove. Popis bi bio vrlo dugačak i, pretpostavljam, zanimljiv samo galeristima. Ipak, nabrojimo još neka! U stanu je bilo desetak platna Emanuela Vidovića, njegovi »Brodovi pod snijegom«, »Predgrađe«, »Suton«. Uvodićevi »Ribari«, »Sv. Nikola«, »Groblje Trogira«, »Na Matejuški« i vesele karikature. Zналаčki poredana nalazila su se djela Marina Tartaglie, Cate Dujšin, Vladimira Kirina, Vladimira Varlaja, Milana Tolića, Ignjata Joba, Ive Markovića, Tomislava Krizmana, Ljube Babića, Antuna Zuppe i ostalih. Među kipovima isticala su se djela Ivana Meštrovića. Bila su tu i djela Roberta Frangeša, Antuna Augustinčića, Angelia Radovanija, Ivana Rendića i Tome Rosandića, te više djela Branka Duškovića.

Među osamdesetak djela nepoznatih autora Giuseppe Fiasco, povjesničar umjetnosti iz Padove, koji je boravio duže vrijeme u Splitu i proučavao platna ove zbirke, pripisao je neka djela Tizianu, Dolciju, Tintoretu, te učenicima Rafaela, firentinskoj, bolonjskoj i venecijanskoj školi.

Tartaglia nije inzistirao na dokazivanju autora jer mu je drugo bilo važnije: sva ta djela i predmeti, namještaj, lampe, zrcala, govorili su o nekadašnjoj burnoj i slavnoj prošlosti Splita. Možda je ona rimska uljanica rasvjetljavala svojom slabom svjetlošću jednu od odaja Dioklecijanove palače, a sasvim sigurno su fiorentine i drugi srebrni svjećenjaci osvjetljavali salone brojnih patricijskih porodica starog Splita, odakle su i fotelje, komoda, zrcala i srebrenice. Kolike tajne su čuvali sekreteri, naročito posebni tajni pretinci? Tko je upotrebljavao oružje i u koje svrhe? Koji su kapetani na ponosnim jedrenjacima, iz kojih sve dalekih zemalja donosili u Split vaze, kaleže, svijećnjake, zdjele? Tko se molio pred onim ikonama? Svi ovi predmeti govorili su svojim autentičnim načinom o rimskom, bizantinskom, mletačkom i austrijskom periodu Dalmacije, o usponima i padovima grada.

Kao gradonačelnik pomišljao je kako bi bilo nužno osnovati umjetničku galeriju da bi vrijedna djela bila dostupna svima. Počeo je na to zamisliti raditi. Sa svake izložbe otkupio je poneko djelo i slagao u spremište općinske zgrade, a koncem 1931, svih trideset prostorija do tada stambene zgrade na Lovretu bilo je spremno da svoje blago prezentira javnosti.

U lipnju 1947. godine Ivo Tartaglio piše svoju posljednju volju, gdje opet najveću pozornost posvećuje svojoj zbirci umjetnina. U oporuci možemo pročitati: »Svoju zbirku umjetnina, to jest sva djela likovne umjetnosti bez obzira na granu kojoj pripadaju, na materijal iz kojega su izrađena i na mjesto na kojem se nalaze, kao i umjetničke i grafičke mape, ostavljam svom rodnom gradu Splitu. Cjelokupnu svoju knjižnicu ostavljam Gradskoj biblioteci u Splitu«. Ipak postavlja jedan uvjet: da se formira posebno odjeljenje u već postojećoj takvoj zbirci galerije koje će nositi njegovo ime, isto tako i u biblioteci.

Danas se gotovo sva umjetnička djela ove zbirke nalaze u Galeriji umjetnina u Splitu: predmeti, namještaj i zbirka medalja u Muzeju grada Splita, a knjige i rukopisne zbirke u Naučnoj biblioteci u Splitu, dok se nekim predmetima zameo trag.

BILJEŠKE:

Korišteni dokumenti:

- Prilog polici osiguranja, 1933.
- Revers Galerije umjetnina u Splitu, 1943.
- Oporuka I. Tartaglie, 1947.

LITERATURA:

- Tartaglia, Ivo: Prva dalmatinska umjetnička izložba u Splitu SAVREMENIK 1909. str. 8.
- Radica, Branko: Novi Split, 1930.
- Tartaglia, Oskar: Portret I. Tartaglie, NOVI LIST Split 1921, br. 256.
- Paal, Job: Posjet jednom privatnom muzeju u Splitu HRVATSKI GLASNIK, br. 235. Split, 9. X 1940.
- Narodna enciklopedija, 1928.
- Otvaranje Galerije umjetnina Primorske Banovine NOVO DOBA, Split 1931. 1. XII.
- Leksikografski zavod, Zagreb — bibliografski podaci, Ivo Tartaglia.
- Jurišić, Šime: Iz nove povijesti Splita (u štampi) — popis članaka Ive Tartaglie.

UMJETNIČKA DJELA IZ ZBIRKE dr. IVE TARTAGLIE

Djelomični popis djela nabavljenih do 1933.

AUGUSTINČIĆ A.	Torso, bronza	BUON B.	Motiv iz grada, radirung
BIBIĆ P.	Sv. Jere, kolor radirung	BURIĆ N.	Pejsaž, ulje
BIBIĆ P.	Loggia Trogir, kolor radirung	BEČIĆ	Portret Iva Cipica, crtež ugljen
BORMANN E.	Sv. Nikola (Split), drvorez	BEČIĆ	Pejsaž, ulje
BABIĆ LJ.	Agovanje, crtež — — ugljen	BUKOVAC V.	Portret, ulje
BABIĆ LJ.	Portret, crtež — — ugljen	BUŽAN J.	Glava, ulje
BABIĆ LJ.	Pobjeda, ulje	BUŽAN J.	Ležeća ciganka, pastel
BABIĆ LJ.	Adagio, litografija	BRANJIŠ	Glava, gips
BAUER K.	Nietzsche, litografija	ČIKO BONAČIĆ	Portret žene, ulje
		ČIKO BONAČIĆ	Pri kupanju, ulje
		ČIKO BONAČIĆ	Marina, ulje
		DEŠKOVIĆ B.	Pas u iščekivanju, gips
		DEŠKOVIĆ B.	Pas ptičar, gips

- DEŠKOVIĆ B. Pas, gips
 DEŠKOVIĆ B. Djevojčica, gips
 DEŠKOVIĆ B. Seljak i konj, bronza
 DEŠKOVIĆ B. Mefisto, bronza
 DOBROVIĆ P. Ples, akvarel
 DOBROVIĆ P. Portret brata, crtež ugljen
 DUJŠIN C. Portret Eleonore Tartaglia, ulje
- DUJŠIN C. Portret Ive Tartaglia, ulje
 DUJŠIN C. Glava, oval, ulje
 FRANGEŠ Glava, basrelief, bronza
 HEBENSTREITY Pogled na Šoltu, akvarel
 HEBENSTREITY Sv. Nikola, akvarel
 HAUER D. E. Tartaglia, silueta tuš
 HAUER D. I. Tartaglia, silueta tuš
 JOSIĆ D. Radnici na odmoru, crtež olovka
 JOSIĆ D. Portret, pastel
 JUHN Akt, gips
 JOB I. U krčmi, ulje
 JOB I. Pejisaž
 JURKIĆ Krava poji, pastel
 KIRIN V. Kod dokova (London), litografija
 KIRIN V. Ispod Dioklecijanovih lukova, litografija
 KIRIN V. Sv. Nikola (Split), litografija
 KOPAČ F. Pejisaž, pastel
 KRIZMAN T. Pejisaž, radirung
 KRALJEVIĆ M. Dama i udvarači, drvorez
 KRTIĆ Akt, bronza
 LAUDA R. Grad, radirung
 MENEGHELLO Akt, crayon
 DINČIĆ Portret I Tartaglie, crtež, pero
 MENEGHELLO Na vodi, ulje
 MENEGHELLO Portret fra G. Martića, crtež, pero
 MENEGHELLO Pejisaž, crtež, pero, akvarel
 DINČIĆ Pejisaž, ulje
 MIRKOVIĆ I. Autoportret, ulje
 MIRKOVIĆ I. Angelus, ulje
 MIRKOVIĆ I. Predgrađe Pariza, ulje
 MARINKOVIĆ Maska Beethovena, ulje
 MORPURGO Akt, crayon
 MEDOVIĆ C. Na terasi, ulje
 MEDOVIĆ C. Vrijes (pejisaž), ulje
 MAJKOVSKY Pejisaž, ulje
 MERJOLE P. Pejisaž, akvarel
 MEŠTROVIĆ I. L. Tolstoj (original), gips
 MEŠTROVIĆ I. Portret, gips
 MEŠTROVIĆ I. Portret iz rane mladosti, gips
- MEŠTROVIĆ I. Portret Božene Begović, gips
 MEŠTROVIĆ I. Bijedna Mara (basrelief), gips
 POTOČNIK Pejisaž, ulje
 POTOČNIK Pejisaž, ulje
 PALAVICINI Akt, gips
 PARAČ V. Glava dječaka, ulje
 ROSANDIĆ T. Portret I. Tartaglie, gips
 RENDIĆ J. Na vodi, gips
 RADMILOVIĆ Pejisaž, ulje
 RADOVANI A. »Se fingere mi piace«, tuš
 SALVADO J. Pejisaž, akvarel
 SILOVSKI O. Pejisaž, radirung
 SAUER V. Ulica u Splitu, radirung
 STRETTI-ZAMPONI Pejisaž, radirung
 STRETTI-ZAMPONI Na rijeci, radirung
 ŠIMON I. F. Grad, radirung
 SCHNEIDERKA J. Portret E. Tartaglia, ulje
 ŠENOVA B. Bakačeva vrata, radirung
 ŠEREMET Pejisaž, akvarel
 ŠUPUK J. Pejisaž, ulje
 TOLIĆ M. Sv. Nikola Split, akvarel
 TOMERLIN Pejisaž, ulje
 TARTAGLIA M. Akt, ulje
 TARTAGLIA M. Mrtva priroda, ulje
 TOLIĆ M. Split, ulje
 TOLIĆ M. Pejisaž, ulje
 TOLIĆ M. Trogir, akvarel
 UVODIĆ A. Trogir groblje, radirung
 UVODIĆ A. U Hrvatskoj luci, ulje
 UVODIĆ A. Splitska luka, radirung
 UVODIĆ A. Na Matejuški, crtež
 UVODIĆ A. Ribari, ulje
 UVODIĆ A. Predgrađe, akvarel
 UZELAC Pejisaž Trogira
 VIDOVIĆ E. Zamišljena, pastel
 VIDOVIĆ E. Sfinga, ulje
 VIDOVIĆ E. Barke, ulje
 VIDOVIĆ E. Split, ulje
 VIDOVIĆ E. Brodovi pod snijegom
 VIDOVIĆ E. Pejisaž, tempera
 VIDOVIĆ E. Suton, ulje
 VIDOVIĆ E. Studija, ulje
 VIDOVIĆ E. Split, akvarel
 VIDOVIĆ E. Predgrađe, akvarel
 VANKA Mrtva priroda, ulje
 VUČETIĆ P. Pejisaž, pastel
 VOOD M. Kralj Aleksandar, ulje
 WOLF G. Akt (skulptura), drvo
 ZUPPA A. Kaštelanski zaljev
 ZUPPA A. Pejisaž, akvarel
 VARLAJ Pejisaž, ulje
 ŽMIRAN T. F. Škver u Korčuli, akvarel
 Pogled na grad, radirung

DJELA NEPOZNATIH AUTORA:

1. Kristovo uskrsnuće (drvo), ulje
2. Madona, ulje
3. Svetačka slika (drvo), ulje
4. Sveti Antun, ulje
5. Bogorodica sa svetcima, ulje
6. Madona (drvo), ulje
7. Madona, ulje
8. Madona, ulje
9. Svetačka slika, ulje
10. Evanđelist, ulje
11. Sveti Jerolim, ulje
12. Madona, ulje
13. Svetačka slika, akvarel
14. Svetačka slika, ulje
15. Sveta obitelj, drvo
16. Portret, ulje
17. Sveta obitelj, ulje
18. Madona, ulje
19. Sv. Franjo, oval, ulje
20. Pejzaž (iz god. 1870), akvarel
21. Sv. Magdalena, (oval, bogati okvir), ulje
22. Madona (staklo), ulje
23. Madona (staklo), ulje
24. Madona (staklo), ulje
25. Partija tenisa, ulje
26. Bogorodica sa Isusom i sv. Ivanom, ulje
27. Svetačka slika, ulje
28. Pribijanje Isusa na križ, ulje
29. Madona, ulje
30. Madona (drvo), ulje
31. Madona (drvo), ulje
32. Glava Krista, ulje
33. Madona, ulje
34. Blagovijest (oval), ulje
35. Portret (staklo), ulje
36. Ikona iz XIII st. (drvo), ulje
37. Ikona iz XIII st., ulje
38. Sv. Antun iz XIII st., ulje
39. Krist na križu (drvo), ulje
40. Sv. Nikola (drvo), ulje
41. Ikona (drvo), ulje
42. Ikona (drvo), ulje
43. Sv. obitelj, ulje
44. Madona (drvo), ulje
45. Madona, ulje
46. Madona, ulje
47. Poklon tri kralja, ulje
48. Prodaja brata (staklo), ulje
49. Krist, ulje
50. Madona, ulje
51. Madona (staklo), ulje
52. Madona (drvo), ulje
53. Sv. obitelj, ulje
54. Madona (drvo), ulje
55. Spuštanje s križa, ulje
56. Madona (drvo)
57. Madona, ulje
58. Madona (drvo), ulje
59. Krist, ulje
60. Sv. obitelj sa svecima (oval drvo), ulje
61. Blagovijest, ulje
62. Madona (drvo), ulje
63. U Betlehemu, ulje
64. Madona (drvo), ulje
65. Madona, ulje
66. Krštenje Isusovo (drvo oval), ulje
67. Prikazanje Isusa, ulje
68. Madona (drvo), ulje
69. Krštenje Isusovo, ulje
70. Ikona (drvo), ulje
71. Madona (drvo), ulje
72. Ikona (drvo), ulje
73. Sv. obitelj, ulje
74. Ikona (drvo), ulje
75. Madona (kovina),
76. Madona (drvo), ulje
77. Svetačka slika (staklo ogledalo), ulje
78. Svetačka slika (staklo), ulje
79. Madona (drvo), ulje
80. Madona (drvo), ulje
81. Madona (drvo oval), ulje
82. Portret slika E. Vidovića, gips
83. Gusle gude da narod probude, plaketa gips

Nije priložen ni popis djela nabavljen nakon 1933.

U stanu su se nalazile dvije velike crne u drvu izrezbarene škrinje, a pred ulazom u biblioteku stajalo je venecijansko zrcalo nad dvožnim stolićem.

Biblioteka je imala sve istaknutije knjige o Splitu i Dioklecijanovoj palači, od divot-izdanja Roberta Adama (1764) pa nadalje.

I. Tartaglia pratio je djelatnost splitskih umjetnika. Emanuel Vidović i Andeo Uvodić zasedali su s njime i još nekolicinom uglednih Splitsana za tzv. »Stolom mudraca« u kavani Central i raspravljali o aktualnim pitanjima grada. Pisao je predgovore Vidovićevim katalogima i prikaze izložba. Suradivao je s Meštrovićem oko postavljanja njegovih javnih spomenika. Pisao je o komunalnim problemima Splita, koji se tada razvijao u prometni lučki grad sa živom tranzitnom trgovinom.

U jednoj prostoriji splitske galerije izlagao je Tartaglia djela svoje zbirke.